

زن، امنیت در خانواده و اجتماع

ابتسام پوربچاری^۱

چکیده

امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازهای هر جامعه است. زنان در خانواده و اجتماع، نقش مرکزی انتقال احساسات، عواطف، ادراکات، انرژی، باورها، آداب و رسوم را دارند. امروزه به دلیل نقش ارزشمند و تأثیرگذاری که زن در سلامت و امنیت خانواده و اجتماع بازی می‌کند، می‌بایست کوشش شود تا زن بتواند جایگاه اصلی خویش را بیابد و به بالندگی، رشد و پویایی دست یابد؛ فضا دادن به زن در اجتماع سبب رشد فکری و آرامش روانی خانواده‌ها می‌شود. صداقت، رضایت از زندگی، اعتماد به نفس و صمیمیت می‌توانند بر احساس امنیت در خانواده مؤثر باشند. و بالعکس عدم احساس امنیت در محیط خانه می‌تواند موجب بی‌بندوباری، اعتیاد، گرایش به بیرون از خانه و بداخلاقی باشد. اجتماع سالم نیازمند داشتن خانواده‌های سالم است و سعادت و سلامت هر جامعه در خانواده‌ها پی‌ریزی می‌شود و شمع فروزان محفل خانواده زن است. بنابراین نقش زنان در امنیت خانواده و اجتماع بسیار مهم است. هرگونه سلامت یا عدم سلامت فضای خانواده در بودن یا نبودن امنیت در فرد مؤثر است. زنان با درایت و انعطاف‌پذیری بالای خود می‌توانند خانواده را از بحران‌های مختلف عبور دهند و امنیت و سلامت روانی را در خانواده و نهایت اجتماع ایجاد نمایند.

کلیدواژه‌ها: اجتماع، امنیت، خانواده، زن.

۱. سطح دو، مدرسه علمیه کوثر خرمشهر، pwrbcharyabtsam@gmail.com.

مقدمه

امنیت دارای ابعاد زیادی مانند فردی، سیاسی، اجتماعی، اخلاقی و غیره بوده که هر کدام از اهمیت خاصی برخوردار است و یکی از نیازهای اصلی است که جامعه انسانی در همه ابعاد، به خصوص، در بعد اخلاقی و اجتماعی به آن نیاز مبرم دارد. مدیریت خانه و فرزندان از زیربناهای اساسی تدبیر جامعه محسوب می‌گردد و یکی از اصول موفقیت هر جامعه‌ای است.

زن، سامان‌دهی خانواده را برعهده دارد و محور خانواده است. مدیریت زن در خانواده به گونه‌ای است که علاوه بر آن که امور اجرایی خانه را رتق و فتق می‌کند، برنامه‌ریزی، آموزش، ایجاد امنیت، کنترل و نظارت همه بر عهده زن است.

تاکنون مقالات فراوانی در این زمینه نوشته شده از جمله «نقش زنان در ایجاد امنیت اخلاقی و اجتماعی از منظر قرآن و روایات» نویسنده دکتر سید عزت الله احمدی و ملکه یعقوبی، که در این مقاله به بعد امنیت اجتماعی و اخلاقی و ارائه راهکارهایی برای حفظ امنیت اخلاق جنسی از منظر منابع اسلامی اشاره شده است و فرق این مقاله با آن‌ها در این است که مقاله پیش رو در ابتدا به مسئله زن و امنیت در خانواده و شرایط ایجاد امنیت پرداخته است و سپس به عوامل مؤثر در ایجاد امنیت و آثار و نشانه‌های امنیت از دیدگاه قرآن و روایات و همچنین به راهکارهای ایجاد امنیت در خانواده و اجتماع پرداخته است. روش تحقیق این مقاله روش نقلی و وحیانی است و روش گردآوری مطالب مقاله کتابخانه‌ای می‌باشد.

مفهوم شناسی

۱- اجتماع

اجتماع در لغت به معنای گرد آمدن، تجمع، انجمن شدن، فراهم آمدن. اتفاق کردن بر چیزی. گروه فراهم آمده و در اصطلاح به معنای دسته‌ای که برای هدف مشترکی گرد هم جمع شوند.^۱

۱. معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۹۱.

۲- امنیت

امنیت مصدر جعلی از ریشه (ا م ن) به معنای در امان بودن، ایمنی و آسودگی و از بین رفتن هراس و نگرانی است. و همچنین به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است. و در اصطلاح سیاسی و حقوقی به حالت فراغت از هرگونه تهدید و حمله و نیز به آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله‌ای، امنیت گفته می‌شود و به صورت امنیت فردی، اجتماعی، ملی و بین‌المللی کاربرد یافته است.^۱

۳- خانواده

خانواده در لغت به معنای خاندان، دودمان، خیل خانه، تبار، اهل خانه و ... می‌باشد.^۲ و در اصطلاح، مجموعه افرادی متشکل از دو یا چند نفر که از طریق تولد، ازدواج یا فرزند خواندگی با یکدیگر پیوند دارند و با هم زندگی می‌کنند.^۳ یگانه سازمان اجتماعی که با دوام و همگانی است و از دیرباز در زندگی بشرهای ماقبل تاریخ موجود دانسته و حتی قبل از عبادتگاه و دولت و هر سازمانی که برای مرکز فعالیت آدمی به وجود آمده است، خانواده می‌باشد.^۴

۴- زن

زن در لغت، انسان ماده، مقابل مرد و نیز به معنی جفت مرد که به عربی «زوجه» می‌گویند.^۵ نقیض مرد باشد، مطلق فردی از افراد اناث، خواه منکوحه باشد و خواه غیر منکوحه، مادینه انسان، بشر ماده.^۶

زن و امنیت خانواده

خانواده، طبیعی‌ترین واحد تولیدمثل و فراگیرترین واحد اجتماعی است. خانواده، نیروی انسانی جامعه را فراهم می‌آورد. بنابراین سلامت همه‌جانبه‌ی اعضا در سلامت اجتماعی تأثیر اساسی دارد.^۷

۱. Pajoohe.ir، احمدی، «آثار امنیت در قرآن و روایات»، ۱۲ تیر ۱۳۹۴.

۲. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۴۷۴.

۳. خدادادی و دیگران، خانواده و بزهکاری نوجوانان، ص ۵۷.

۴. علی اکبر، دهخدا، همان، ج ۲۰، ص ۱۸۴.

۵. حسن، عمید، فرهنگ عمید، ص ۳۸۱.

۶. علی اکبر، دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۲۷، ۱۳۶۵ ش، ص ۴۵۷.

۷. علاسوند، زن در اسلام، ص ۱۶۰.

جامعه سالم بر اساس خانواده سالم استوار می‌گردد و جامعه امن نیز با تکیه بر خانواده امن ممکن خواهد بود. وقتی سخن از امنیت خانواده به میان می‌آید، به این معنا که «جمع بودن»، «کنار هم بودن»، «با هم بودن» و از آن مهم‌تر «هوای هم را داشتن» خانواده مد نظر است. محافظت از کانون گرم، صمیمی و راحت خانواده است که موجب علاج دلهره و نگرانی‌های افراد از مشکلات و نابسامانی‌ها می‌شود.

مراقبت از روابط عاشقانه مهرورزانه‌ای است که تکیه‌گاه افراد را می‌سازد. حفظ تعهدات و تعلقاتی است که اعضای خانواده را به پشتیبانی و حمایت از یکدیگر وامی‌دارد. بنابراین امنیت خانواده به خطرات و آسیب‌هایی معطوف است که تعاملات و مناسبات میان اعضای خانواده را نشانه می‌گیرد و موجب تزلزل در هم‌سازی و هم‌گرایی افراد می‌شود. به طوری که خانواده جایگاه خویش را به عنوان تکیه‌گاه و لنگرگاه برای اعضا از دست می‌دهد. در واقع، امنیت در خانواده، یعنی مقابله با خطرات و تهدیداتی که مانع از همراهی و همیاری می‌شود و اعضای خانواده، خود را در فضای جامعه رها شده و تنها می‌یابند. امنیت خانواده را می‌توان اطمینان و قطعیت در دوری از صدمات و آسیب‌هایی دانست که در روابط ناب مهرورزی، عطف و دلسوزی، اخلال ایجاد می‌کنند، یا اطمینان از حفظ کانون خانواده به عنوان سرپناه و پناهگاه برای افراد در نظر گرفت.

به بیان دیگر، امنیت خانواده، پاسداری و حراست از تعلقات و پیوندهایی است که آسودگی و آرامش خاطر، آن را تضمین و تأمین می‌نماید. زن به عنوان متولی امنیت در خانواده نقش بسیار مهمی را ایفا می‌نماید.^۱

روانشناسان می‌گویند «خانواده» مبدأ و مقصد ایجاد امنیت و احساس امنیت است. دکتر رضا پورحسین، روانشناس نیز با تأکید بر نقش خانواده در پیدایش و زوال امنیت و احساس امنیت گفت: «با وجود آن‌که دارا بودن زمینه‌های اجتماعی، لزوماً احساس امنیت را به ارمغان نمی‌آورد، اما کودکانی که زمینه‌های درک امنیت به شکل فردی و دلبستگی‌های عاطفی و هیجانی را به دست آورده‌اند، راحت‌تر قادر به بهره‌مندی از سیستم حمایت اجتماعی شده و این بدان معناست که تمرکز متولیان ایجاد کننده امنیت فراگیر، باید از سطح جامعه به سوی خانواده و به خصوص کودکان معطوف شود.»

۱. نویدنیا، «امنیت خانواده»، ماهنامه پیام ابراهیم، سال دوم، شماره ۱۱، مهر و آبان، ۱۳۹۴، ص ۸۷-۸۹.

این روانشناس معتقد است احساس امنیت در دوران کودکی، در بستر خانواده، زمینه‌ساز رشد اجتماعی است.

وی خاطر نشان کرد: «احساس امنیت در دوران کودکی باعث می‌شود فرد در آینده در برخورد با پدیده‌های اجتماعی با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری عمل کند. در واقع زمینه احساس امنیت فردی در دوران کودکی شکل می‌گیرد و احساس امنیت فردی، یک نوع احساس حمایت اجتماعی را به وجود می‌آورد. از این‌رو انسان‌هایی که از لحاظ فردی و اجتماعی احساس امنیت می‌کنند، با آرامش خاطر، اهداف خود را دنبال کرده و امکان موفقیت آن‌ها افزایش می‌یابد.»^۱

شرایط حصول امنیت در خانواده

امنیت مترادف «اطمینان» یا «آسودگی» یا مترادف «رهایی» در نظر آورده‌اند. پس امنیت خانواده، با برخورداری از اطمینان، آسودگی و رهایی از خطر، تحقق می‌یابد. پس برای تحقق امنیت خانواده شرایط لازم باید محقق گردند:

۱- حصول اطمینان

این سؤال پیش می‌آید که خانواده از چه چیزی باید اطمینان یابد؟ قطعاً چون شرط لازم زندگی و تداوم آن، تأمین نیازهای اولیه می‌باشد، پس خانواده باید از تأمین نیازهای اولیه خویش اطمینان پیدا کند که شرط ضروری امنیت نیز خوانده شده است.

سؤالاتی که اینجا مطرح است این است که: خانواده از عهده هزینه مسکن برمی‌آید؟ قادر به تهیه مایحتاج روزانه غذا و پوشاک خود می‌باشد؟ به بهداشت و درمان در وقت بیماری‌ها و ناتوانی دسترسی دارد؟ تحصیل و آموزش فرزندان فراهم است؟ شغل و اشتغالی وجود دارد که زندگی قائم به آن استوار بماند؟ به نیازهای جنسی به موقع و به جا پاسخ داده می‌شود؟ خانواده از عهده ازدواج جوانان برمی‌آید؟ موضوعات دیگری از این قبیل.

۲- رسیدن به آسودگی

خانواده چطور به آسودگی می‌رسد؟ برای پاسخ به این سؤال، سؤالاتی دیگر را باید در نظر گرفت از جمله: آیا خانواده درگیر مشاجرات و مناقشات مالی، اعتقادی، تربیتی، عاطفی، جنسی، سیاسی است؟ آیا روابط گرم خانواده را مناقشات مالی به سردی کشانده است؟ روابط دوستانه و مهربان اعضای خانواده به دلیل باورها و اعتقادات متفاوت و متناقض خالی از لطف و محبت است؟ تفاوت تربیتی نسل والدین و فرزندان، گفت‌وگو و گپ میان آنان را از رونق انداخته است؟ عواطف،

۱. dsna.ir، خبرگزاری فارس، کد خبر ۱۲۱۲۵، ۴ آبان ۱۳۸۴.

حجاب به عنوان پوشش بیرونی و عفاف به معنای پوشش درونی، دو عاملی هستند که باعث سلامت خانواده و جامعه بوده، در صورت عدم رعایت، مشکلات و اثرات مخرب زیادی در جامعه به وجود خواهند آورد.

حجاب و حریم اسلامی، موجب کنترل غرایز، التهابات جنسی و جسمی و نیز مانع از معاشرت-های بی‌بندوبار می‌گردد که همین امر سلامت اخلاقی جامعه را به ارمغان خواهد آورد.

۲- اجتناب از پوشش نامناسب

یکی دیگر از عواملی که امنیت اخلاق جنسی جامعه را تهدید می‌کند، پوشش نامناسب مردان و زنان است. از آن‌جا که بدن زنان به طور طبیعی از محرکات جنسی است، پوشاندن آن اهمیت فوق‌العاده‌ای برای صیانت از اخلاق جنسی جامعه دارد.

از همین‌رو در اسلام، بر پوشش کامل زن تأکید شده، به طوری که چادر و پوشش سرتاسری به عنوان حجاب زنان مطرح شده است.

۳- اجتناب از سخنان ناپسند و منکر

اگر جامعه‌ای بخواهد امنیت اخلاقی داشته باشد، باید نوع ادبیات در هنگام ارتباط کلامی بر اساس سخنان معروف و پسندیده باشد. بنابراین گفتن شوخی‌های نامتعارف و کلمات زشت می‌تواند امنیت اخلاقی فرد و جامعه را در معرض خطر قرار دهد.

۴- پرهیز از تبرج و برجسته‌سازی اندام‌های جنسی

از دیگر عوامل مؤثر در امنیت اخلاق جنسی، اجتناب از تبرج و برجسته‌سازی اندام‌ها است. خداوند از مؤمنان خواسته تا برای حفظ و ایجاد امنیت اخلاق جنسی، از تبرج جاهلی که برجسته‌سازی اندام‌ها با ابزارهایی گوناگون بوده است، پرهیز کنند.^۱

پوشش‌های تنگ و برجسته‌ساز و حتی انجام عمل جراحی برای افزایش و برجسته‌سازی از جمله شیوه‌هایی است که در غرب به کار گرفته می‌شود.

این همان تبرج جاهلی است که بر اساس فقدان عقلانیت در یک جامعه انجام می‌شود و امنیت اخلاق جنسی جامعه را به مخاطره می‌افکند.

زنان پاکدامن با پوشش مناسب، خود را در مسیر تقوای الهی قرار داده و پاکدامنی و عفت خود را با این رویه اخلاقی و حیاورزی حفظ کرده و خیر و صلاح خود و خانواده و جامعه را رقم می‌زنند.

۱. سوره احزاب: آیه ۳۳.

۵- پرهیز از آشکارسازی زینت‌های طبیعی و غیر طبیعی

یکی از عوامل مؤثر در امنیت اخلاق جنسی، پرهیز زنان مؤمن و پاکدامن از آشکارسازی زینت‌های طبیعی و غیر طبیعی است.

زینت‌های طبیعی، همان اندام‌های جنسی است که تحریک‌آمیز است و مردان را برمی‌انگیزاند تا عامل جنسی داشته باشند.

زینت‌های غیرطبیعی مانند زیورآلات و لباس‌های رنگارنگ تحریک‌آمیز و پوشش‌های زیبا از ابزارهایی است که تحریک جنسی را دامن زده و امنیت اخلاق جنسی جامعه را با خطر مواجه می‌سازد.

در آیات ۳۱ و ۳۲ سوره نور، همان‌طوری که از آشکار کردن آرایه‌های از این دست نهی شده، از آشکار کردن مواضع آن‌ها نیز پرهیز داده شده است. پس این‌گونه نیست که زن تنها گوشواره را نشان ندهد، بلکه باید گوش خود را نیز در معرض نمایش نامحرم قرار ندهد؛ زیرا هر دو عامل تحریکی مردان است و باید از آن اجتناب کرد تا خود و جامعه را در امنیت اخلاقی نگه‌دارند. پس پوشاندن موی سر، سینه، گردن و گلو و مانند آن نیز لازم و ضروری است.

۶- پرهیز از چشم‌چرانی

از دیگر عوامل کُثر در صیانت از امنیت اخلاقی جامعه، اجتناب از نگاه‌های تیز است. قرآن فرمان می‌دهد تا زنان و مردان مؤمن برای حفظ و پاکدامنی و عفت خویش و امنیت اخلاقی چشمان خویش را فرو نهند و با چشم فرو بستن و پرهیز از نگاه‌های مستقیم و تیز، خود و جامعه را حفظ کنند. همان‌طوری برای حفظ و صیانت از امنیت اخلاقی از نگاه‌های تیز و مستقیم به نامحرم از زن و مرد پرهیز داده شده، همچنین از چشم‌چرانی و نظر بازی بر حذر داشته است تا این‌گونه امنیت اخلاقی خانواده و اجتماع حفظ و صیانت شود.^۱

نتیجه‌گیری

عنوان مقاله «زن و امنیت خانواده و اجتماع» می‌باشد. در این مقاله به این نتیجه رسیدیم که زنان به مثابه نیمی از پیکر جامعه و تأثیرگذار در اجتماع هستند. نادیده گرفتن نقش زن در خانواده و اجتماع، زمینه را برای خشونت و فساد افزایش می‌دهد که ناشی از عدم امنیت در خانواده می‌باشد.

۱. احمدی و یعقوبی، «نقش زنان در ایجاد امنیت اخلاقی و اجتماعی از منظر قرآن و روایات».

اگر زنان خودشان امنیت و سلامت روانی داشته باشند، این سلامت روانی را به اعضای خانواده منتقل می‌کنند. جامعه هم متشکل از اعضای خانواده است و به تبع جامعه هم دارای سلامت و امنیت می‌شود.

زن در حقیقت انتقال دهنده‌ی احساسات به فرزندانی بوده است که به عنوان زنان و مردان در اجتماع حضور دارند. حضور پر قدرت زنان و نقش مؤثر آنان در ایجاد امنیت زمینه بالندگی را در جامعه ممکن می‌سازد.

امنیت در جامعه آثاری دارد از مهمترین دست‌آوردهای امنیت برای بشر می‌توان گسترش عدالت و بندگی خدا، آرامش روانی، آزادی گردشگری و رفاه و رشد علمی نام برد. همین آزادی سیاحت موجب می‌شود تا شرایط برای درآمد اقتصادی و گردش آزادانه ثروت و سرمایه و پیشرفت اقتصادی فراهم آید.

از جمله راهکاری پیشنهادی در ایجاد امنیت می‌توان از حفظ حریم‌ها در فعالیتهای اجتماعی و اجتناب از پوشش نامناسب در اجتماع و همچنین اجتناب از گفتن سخنان ناپسند و پرهیز از تبرج و چشم‌چرانی نام برد.

فهرست منابع

- * قرآن مجید
- * نهج البلاغه
۱. خدادی، جواد و دیگران، خانواده و بزهکاری نوجوانان، قم: نشر هاجر، چاپ اول، ۱۳۹۶ ش.۵.
 ۲. دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۲ ش.
 ۳. علاسوند، فریبا، زن در اسلام، چاپ دوم، ج ۲، قم، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، مرکز نشر هاجر، تابستان ۱۳۹۲.
 ۴. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: شهرزاد، چاپ دوم، ۱۳۹۰ ه.ش.
 ۵. قطب، سید، فی ظلال القرآن، ترجمه: سیدعلی خامنه‌ای، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ه.ش.
 ۶. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمة، قم: دارالحديث، چاپ دوم، ۱۳۷۹ ه.ش.
 ۷. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، تهران: آدنا، ۱۳۸۱ ه.ش.
 ۸. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ ه.ش.
 ۹. احمدی، عزت الله و یعقوبی، ملکه، «نقش زنان در ایجاد امنیت اخلاقی و اجتماعی از منظر قرآن و روایات».
 ۱۰. افراسیابی، حسین و یاسین پورخرم و سجاد ممبینی، «عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با احساس امنیت در فضای خانواده»، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره نهم، شماره ۱، فروردین ۱۳۹۴.
 ۱۱. بی نام، «چگونگی ایجاد امنیت روانی در خانواده و اجتماع»، مجله پیام زن، اسفند ماه ۱۳۹۱، شماره ۲۵۲.
 ۱۲. نویدنیا، منیژه، «امنیت خانواده»، ماهنامه پیام ابراهیم، سال دوم، شماره ۱۱، مهر و آبان، ۱۳۹۴.
 ۱۳. Civilica.com «مقاله بررسی نقش زنان و خانواده در امنیت روانی فرزندان»، حدیث السادات سیدالحسنی، نسیم قره باغی، مهین رئیسی، عمران نقیبی، هفتمین همایش ملی تحقیقات میان رشته‌ای در مدیریت و علوم انسانی، ۱۴۰۲ ش.

۱۴. _____، مهسا حقیقی ناغانی، زهرا دهقان قهفرخی، یازدهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، ۱۴۰۱ ش.
۱۵. Ensani.ir، «مطالعه کیفی احساس امنیت زنان در محیط خانواده مورد مطالعه: زنان»، صادق جهانبخش گنجه، نشریه علمی مطالعات زن و خانواده، دوره هشتم، تابستان، شماره ۲ (پیاپی ۱۷)، ۱۳۹۹ ش.
۱۶. isna.ir، خبرگزاری فارس، کد خبر ۱۲۱۲۵، ۴ آبان ۱۳۸۴.
۱۷. Kayhan.ir، حسینی، منصور، «امنیت و اهمیت آن در قرآن»، ۱۳ مهر ۱۴۰۱.
۱۸. Pajoohe.ir، احمدی، سیداحمد، «آثار امنیت در قرآن و روایات»، ۱۲ تیر ۱۳۹۴.
۱۹. www.rudabe.com، شایسته، فروغ «نقش امنیت روانی زن در خانواده و اجتماع»، ۱۴۰۲ ش.